

หลักการพิจารณาวิจารณ์

= การอธิบายและวิจารณ์หนังสือเบื้องต้น เพื่อให้ทราบว่าหนังสือเล่มนั้นมีเนื้อเรื่องเป็นอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร มีคุณค่าอย่างไร มีข้อคิดเห็นอย่างไร ชอบหรือไม่ด้วยเหตุผลใด การที่จะพิจารณาวิจารณ์ได้ ผู้พิจารณาจะต้องอ่านหนังสือโดยตลอด เพื่อเข้าใจจุดมุ่งหมายของวรรณกรรม มีหลักในการวิเคราะห์วิจารณ์พอสมควร จึงจะวินิจฉัยสาระหรือตีความได้ การพิจารณาวิจารณ์จึงเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์เบื้องต้น ทำให้ผู้อ่านเห็นหนังสือชัดเจนขึ้นและอาจจะอ่านหนังสือนั้นก็จบ

แก่นเรื่อง

โครงเรื่อง

เนื้อเรื่อง

ตัวละคร

ฉาก

บทสนทนา

คุณค่าด้านเนื้อหา

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

คุณค่าด้านสังคม

101 พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล

สุริดา วิมุตติโกศล : ความเข้าใจจาก 'นักวิจารณ์วรรณกรรม' ในประเทศที่วัฒนธรรมการอ่านอ่อนแอ

Phantawat Settawilai | Aug 3, 2018

Life & Culture, Books, People, Interviews, อนาคตธุรกิจหนังสือ

ถ้าถามถึงในประเทศไทยว่าตอนนี้การวิจารณ์มีบทบาทอะไรไหม เราคิดว่าแทบไม่มี แต่ถ้าถามในเชิงอุดมคติว่ามันน่าจะมีประโยชน์อะไรบ้างไหม ก็คงมีบ้าง นักเขียนคนหนึ่งเคยบอกเราน่าว่าการวิจารณ์มีหน้าที่เหมือนคนจับตาค้นหาว่านักเขียนทำอะไรกันไปแล้วบ้าง ฟังที่แรงดูน่าเวทนา แต่ก็มีความจริงอยู่ในนั้น เพียงแต่อาจไม่ใช่ทั้งหมด

ในความคิดเรา การวิจารณ์เป็นฟันเฟืองสำคัญชิ้นหนึ่งในอุตสาหกรรมหนังสือ ในประเทศที่การอ่าน-การเขียนเข้มแข็ง บ่อยครั้งที่การวิจารณ์เป็นเกณฑ์กำหนดเทรนด์ของการเขียนผ่านทางวารสารวิจารณ์หนังสือที่มีอยู่ในตลาด และการเสนอกรอบแนวคิดต่างๆ ที่ทำให้ประเด็นบางประเด็นเป็นที่สนใจขึ้นมา ความสัมพันธ์ของนักเขียนกับนักวิจารณ์จึงไม่ได้เป็นด้านเดียวขนาดนั้น

แต่ถ้ามองในแง่การส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน เราคิดว่าเราได้เห็นตัวอย่างของการแสดงออกทางความคิดอย่างเป็นระบบ มันช่วยเปิดความเป็นไปได้ของความคิดเชิงวิพากษ์ที่เป็นหัวใจสำคัญของการเป็นนักอ่านที่ดี

หน้าที่ต่อสังคมของนักวิจารณ์ ถ้าจะมี ไม่ใช่การขึ้นาคำคิด หรือการบอกให้ใครเชื่อว่าอะไรดีว่าอะไรจากสถานะของผู้รู้ แต่คือการกระตุ้นให้คนอ่านคิดใคร่ครวญและตั้งคำถาม ชี้ชวนให้เห็นมุมบางมุมที่อาจถูกมองข้ามไป

คิดแบบอุดมคติสุดๆ คนที่รู้จักตั้งคำถามกับตัวบท ก็จะตั้งคำถามไปเรื่อยๆ จากเรื่องเล่าในโลกหนังสือ ก็อาจลามออกมาถึงเรื่องเล่าที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม จากจุดนี้ก็อาจมีความเป็นไปได้ที่เราจะมีสังคมที่มีวุฒิภาวะมากขึ้น คือสังคมที่เอื้อต่อการถกเถียงและวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นระบบ มีกลไกการตรวจสอบที่ช่วยป้องกันไม่ให้ชุดความคิดหรือระบบคุณค่าบางอย่างกลายเป็นสังคมนิยมโดยอัตโนมัติ

ทั้งหมดทั้งปวง จะไปถึงตรงนั้นได้ ต้องอาศัยเงื่อนไขอื่นๆ อีกมากมาย เฉพาะตัวนักวิจารณ์เองไม่ได้มีอิทธิพลอะไรขนาดนั้น เพียงแต่เป็นองค์ประกอบเล็กๆ ที่น่าจะช่วยเกื้อหนุนกระบวนการนี้ได้

ก่อนการวิจารณ์จะหายลับ : ทำไมเราต้องวิจารณ์วรรณกรรมแบบดั่ง กับ จิรัฐ เลียมแสนยกร

Posted On 12 November 2019 Patikal Phakguy

สำหรับเราเป็นเรื่องสนุก ความสนุกอยู่ตรงที่ได้ขบคิด ตามหาความหมายบางอย่าง หรือการพยายามถอดรหัสของวรรณกรรม คล้ายกับการสืบห่อรอยที่คนเขียนทิ้งไว้ แล้วก็พยายามหาเหตุผลหาหลักฐานเพื่ออธิบายให้คนอื่นฯ เข้าใจตามเราไปด้วย มันเป็นเรื่องสนุกอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นความสนุกที่นอกเหนือจากอ่านวรรณกรรมแล้วหัวเราะหรือร้องไห้ ซึ่งเราก็เป็น เราชอบอ่านนวนิยายที่ทำให้เรารู้สึกก่อนเป็นอันดับแรก ส่วนการวิจารณ์เป็นอีกหนึ่งความสนุกที่ต่างออกไป

เราว่าการวิจารณ์แบบนี้ก็น่าจะสำคัญ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของคนที่ชอบอ่านวรรณกรรม เขาอาจจะอยากหาบทวิจารณ์ที่ลึกซึ้งเพื่อเติมเต็มความหมายอะไรบางอย่างหลังอ่านวรรณกรรมเรื่องหนึ่งจบลงก็ได้ ถือว่าเป็นอีกรสชาติหนึ่งของการอ่าน

จริงๆ วิจารณ์ก็คือระดับหนึ่งของงานวิจารณ์ เป็นระดับที่เจอจางลงมา บอกแค่ว่าเรื่องเกี่ยวกับอะไร ผู้เขียนต้องการนำเสนออะไร แต่ถ้างานวิจารณ์จริงจังก็จะเข้มข้นขึ้น มีการตั้งคำถามว่าทำไมต้องเขียนแบบนี้ ทำไมต้องมีตัวละครตัวนี้ ทำไมต้องเป็นประเด็นนี้

วิจารณ์ก็มีข้อดีตรงที่เป็นจุดเริ่มต้นให้คนเริ่มอ่านหรือเขียน พออ่านไปเขาก็อาจเข้าใจได้เองว่ามันต้องมีอะไรที่ลึกซึ้งหรือมีเหตุผลมากขึ้น

แก่นเรื่อง (Theme)

NOTE

ความหมาย :
 แก่นเรื่องคือสาระสำคัญที่ผู้แต่งมีจุดประสงค์ต้องการสื่อมายังผู้อ่าน สาระสำคัญนั้นมักจะเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความตระหนัก เข้าใจ และเป็นข้อคิด แก่นเรื่องจะมีหรือไม่มีนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของเรื่องแต่ละประเภท และจุดมุ่งหมายที่ต้องการสื่อมายังผู้อ่านเป็นสำคัญ

การวิเคราะห์และค้นหาแก่นเรื่อง

ในเรื่องบางเรื่อง แก่นเรื่องอาจปรากฏอย่างชัดเจน แต่บางเรื่องแก่นเรื่องถูกซ่อนเอาไว้ภายใต้องค์ประกอบและรายละเอียดต่าง ๆ การวิเคราะห์ค้นหาแก่นเรื่องจึงต้องระมัดระวังมากเป็นพิเศษ

วิธีการต่างๆ ในการค้นหาแก่นเรื่องก็คือ การอ่านเรื่องนั้นอย่างระมัดระวัง พิจารณาตัวละครเอก และการกระทำของตัวละครในสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนดูน้ำเสียงของผู้แต่งและแง่มุมอื่น ๆ เช่น การใช้สัญลักษณ์ การอ่านควรกระทำหลาย ๆ ครั้งและอย่างละเอียด จากวิธีการที่กล่าวมานี้จะช่วยให้ค้นหาแก่นเรื่องได้

ข้อควรพิจารณา

1. แก่นของเรื่องน่าสนใจ ชัดเจน สร้างสรรค์ หรือมีประโยชน์หรือไม่ อย่างไร
2. ความเป็นไปของแก่นเรื่อง
3. คุณค่าของแก่นเรื่อง

ตัวอย่างการวิเคราะห์และประเมินค่าแก่นเรื่อง

วิจารณ์แก่นเรื่อง เรื่องสั้น “คนบนต้นไม้” ของนิคม รายยวา

“คนบนต้นไม้” ของนิคม รายยวา เป็นเรื่องราวของชาวบ้านคนหนึ่งที่ประสบความล้มเหลวจากการทำนาและการหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบลำไพอื่น ๆ เขาเรียนรู้อาชีพตัวเองซึ่งมีฐานะต่ำกว่า มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบและข่มเหงอยู่เสมอ เช่นเดียวกับเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ที่มีฐานะใกล้เคียงกับเขา แม้เขาจะรู้แต่ก็ไม่เข้าใจว่าทำไมจึงมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ จนกระทั่งวันหนึ่งเมื่อเขาปีนต้นไม้เพื่อจับลูกนกกลาสิกาไปขาย เขาก็รู้สึกว่าการที่อยู่นบนต้นไม้ช่างมีความสุข น่าอิสงวณไม่มีการเบียดเบียนกัน เขาก็คิดอยากมาอยู่บนต้นไม้บ้าง ด้วยหวังว่าคงไม่มีใครมารบกวนเขาเหมือนกับอยู่ข้างล่าง แต่เขาเพียงคิดเท่านั้นเพราะในที่สุดก็จับลูกนกออกจากโพรงของมันจนได้ ในขณะที่พ่อแม่ของมันบินไปมาและร้องลั่นราวกับหัวใจจะแตกสลาย

ความคิดสำคัญที่นิคม รายยวาต้องการเสนอก็คือความจริงที่ว่าสัตว์โลกต่างก็เบียดเบียนรังแกซึ่งกันและกันเสมอ พวกที่มีกำลังและอำนาจเหนือกว่าก็รังแกผู้ที่ด้อยกว่าไม่ว่าวันว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉาน

ลักษณะของแก่นเรื่อง

แก่นเรื่องหรือความคิดอันเป็นศูนย์กลางของเรื่อง มักจะสะท้อนสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

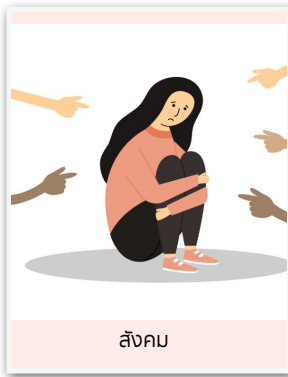
ตัวอย่างแก่นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว

1. ....
2. ....
3. ....

ตัวอย่างแก่นเรื่องเกี่ยวกับอารมณณ์มนุษย์

1. ....
2. ....
3. ....

ตัวอย่างแก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม

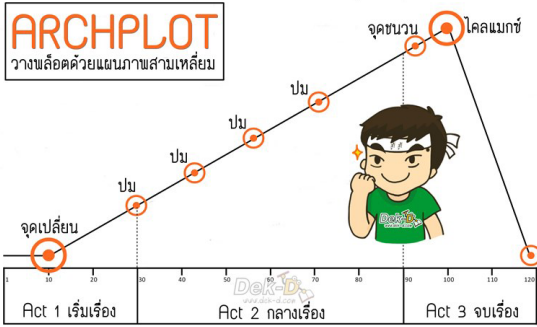
1. ....
2. ....
3. ....

ตัวอย่างแก่นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิต

1. ....
2. ....
3. ....

- การนำเรื่อง : การแนะนำตัวละคร ความเป็นมาที่มาของเรื่อง
- ปมปัญหา : เหตุการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญ / ตัดสินใจ
- วิกฤต : เหตุการณ์ที่บีบคั้นจนถึงขีดสุด
- จบเรื่อง : การคลี่คลายปมปัญหา จุดจบของเรื่อง

NOTE

ความหมาย :
โครงเรื่อง หมายถึง คำโครงหรือลำดับเหตุการณ์ที่ผู้แต่งกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะเขียนเรื่องให้ดำเนินไปอย่างไร โดยนำเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์มาเรียงต่อกัน เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล นั่นคือ เหตุการณ์หนึ่งจะต้องส่งผลกระทบต่ออีกเหตุการณ์หนึ่งตามมาและต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่จนกว่าเรื่องนั้นจะจบลง

การเปิดเรื่อง

- การบรรยายฉาก บรรยายตัวละคร หรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง
- การพรรณนา คล้ายวิธีการบรรยายเพียงแต่นั้นที่จะสร้างภาพเพื่อปูพื้นอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามเป็นพิเศษ
- การกระทำของตัวละครที่ก่อให้เกิดความสนใจโดยเร็ว
- การใช้บทสนทนาสามารถเรียกความสนใจของผู้อ่านได้ดีถ้าถ้อยคำที่นำมาเริ่มต้นนั้นเร้าใจหรือกระตือรือร้นใจผู้อ่านทันที แต่ต้องพยายามเชื่อมโยงบทสนทนานั้นให้เกี่ยวพันกับเรื่องต่อไปอย่างแนบเนียนด้วย
- ใช้สุภาษิต บทกวี เพลง หรือข้อความที่คมคายชวนคิด ชวนให้สงสัยหรือน่าติดตาม

การดำเนินเรื่อง

ผู้แต่งจะต้องดึงความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องอย่างจดจ่ออยู่เสมอ ดังนั้นจึงต้องสร้างความขัดแย้ง (Conflict) ที่เร้าใจ แล้วคลี่คลายความขัดแย้งเหล่านั้นอย่างแนบเนียนไปจนถึงเป้าหมายสุดยอดในตอนปิดเรื่อง

ข้อควรพิจารณา

1. โครงเรื่องใหญ่ โครงเรื่องย่อยคืออะไร สัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด
2. การเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่อง มีวิธีการอย่างไร
3. การคลี่คลายปัญหาใช้กลวิธีใด สมเหตุสมผล หรือเหมาะสมกับเรื่องหรือไม่

เทคนิคการเล่าเรื่อง

1. เล่าเรื่องตามลำดับปฏิทิน (Chronological order) การเล่าเรื่องไปตามลำดับเวลา ก่อนหลังของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
2. เล่าเรื่องย้อนต้น (Flashback) คือ การดำเนินเรื่องที่เล่าย้อนกลับกันไปมาระหว่างอดีตกับปัจจุบัน
3. เล่าเหตุการณ์เกิดต่างสถานที่สลับกันไปมา การดำเนินเรื่องแบบนี้แม้จะเล่าเหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่สลับกันไปมา แต่เรื่องราวมักต่อเนื่องกันไปโดยตลอด
4. เล่าตอนกลางก่อนแล้วย้อนมาตอนต้นเรื่อง (In Medias Res) คือ จัดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนกลางของเรื่องมาก่อนแล้วจึงเล่าเรื่องตอนต้นมาบรรจบกันก่อนที่จะดำเนินเรื่องไปสู่ตอนจบ

ความขัดแย้ง

ขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร
เผยสภาวะทางจิตใจถึงความวุ่นสับสน ความลังเลใจ ความไม่สมหวัง แสดงความเป็นปุถุชนธรรมดาของตัวละคร

ขัดแย้งระหว่างตัวละครสองกลุ่ม
การเดินทางมักเป็นไปในลักษณะของการทำสงคราม (ex. Captain America : Civil War หรือ Avatar)

ขัดแย้งระหว่างตัวละครสองคน
เนื้อหาบอกเล่าการต่อสู้ ขันเคียว และชิงไหวพริบระหว่างตัวละครหลัก

ขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม
มักเป็นการต่อสู้ระหว่างคุณธรรมกับสิ่งที่ใหญ่เกินตัว (ex. ระเบิด/สถาบันทางสังคม ทักษิณคดี คำนิยาม)

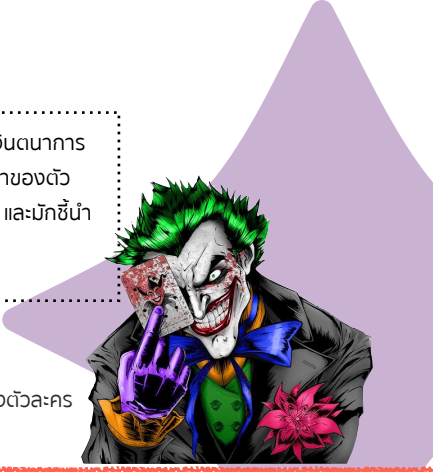

ขัดแย้งระหว่างตัวละครกับธรรมชาติ
มักเสนอในรูปแบบของหายนะ ไซเคตา สิ่งที่เกิดจากการควบคุม นอกเล่าการต่อสู้กับภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อความอยู่รอด

ตัวละครมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง ในงานประพันธ์ผู้อ่านจะจินตนาการภาพลักษณ์และนิสัยใจคอของตัวละครผ่านการบรรยายและบทสนทนา การกระทำของตัวละครแทนบุคลิกสมมติที่เป็นบุุคคล มีทั้งทุกวัย ลุข โกรธ หลง ขี้ดี และขี้เสีย และมักชี้ให้เห็นถึงผลจากการกระทำของตัวละคร

ข้อควรพิจารณา

1. ตัวละครมีลักษณะอย่างไร มีความสมจริง ความสอดคล้องกับเรื่องมากเพียงใด
2. ตัวละครมีพฤติกรรมอย่างไร มีเหตุการณ์หรือจุดพลิกผันอะไรที่ทำให้พฤติกรรมของตัวละครเปลี่ยนแปลงไป

ตัวละครมิติเดียว (Flat Character)

ตัวละครที่ผู้อ่านรับรู้เพียงด้านเดียว ไม่มีความซับซ้อน และไม่มีพัฒนาการเรื่องนิสัยใจคอ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ตัวละครพิมพ์ดีด (Stereotype) = ลักษณะของตัวละครที่ลอกแบบจากคนที่มีพฤติกรรมและอุปนิสัยตามอาชีพ สถานะทางสังคม หรือเชื้อชาติ ตามความคิดของคนส่วนใหญ่ เช่น แม่ค้ามีพิปากกล้า แม่พวูลูกสะใภ้ต้องทะเลาะเบาะแว้งกัน เป็นต้น
2. ตัวละครเข้าแบบ (Stock Character) = ลักษณะของตัวละครที่ใช้จำเจจนเป็นเอกลักษณ์ ใช้แต่เป็นต้นแบบต่อกันมา เช่น นางเอกงามทั้งกายและใจ พระเอกรูปหล่อและกล้าหาญ แม่เสียใจร้าย ุรร้ายไว้หนวดคราดดำ เป็นต้น

ตัวละครหลายมิติ (Round Character)

ตัวละครที่ผู้อ่านสามารถรับรู้ลักษณะนิสัยหลายด้าน มีความลึกและมีพัฒนาการด้านพฤติกรรม อุปนิสัย ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดและทัศนคติ ตัวละครแบบนี้มองเห็นได้หลายแง่มุม มีความได้หลากหลาย มีมิติความซับซ้อนทางอารมณ์ที่น่าค้นหา บางครั้งตัวละครอาจทำผิดมาตรฐานของสังคม แต่คนอ่านหรือคนดูก็จะคอยเอาใจช่วยเพราะเข้าใจภาวะต่างๆ ที่ซับซ้อนให้ตัวละครต้องแสดงออกในสิ่งที่เสียก

กิจกรรม : ให้นักเรียนยกตัวอย่างตัวละคร 1 ตัวจากวรรณกรรมที่เคยอ่านมาตอบคำถามต่อไปนี้

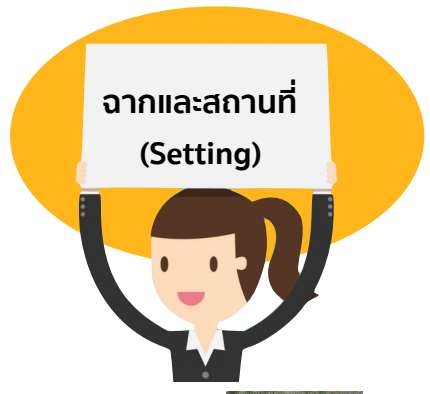
1. ชื่อตัวละคร .....
- จากวรรณกรรมเรื่อง .....
- สถานะ : พระเอก นางเอก ตัวร้าย ตัวประกอบ อื่นๆ .....
- ประเภทของตัวละคร : ตัวละครมิติเดียว ตัวละครหลายมิติ
3. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวละคร (เช่น นิสัย อาชีพ ฐานะทางบ้าน ครอบครัว ฯลฯ)
.....
.....
4. ผู้อ่านจะได้เรียนรู้สิ่งใดได้ข้อคิดอะไรจากการกระทำของตัวละคร .....

ตัวอย่างเบื้องหลังความเป็นมาของเรื่อง Frozen การวางโครงเรื่อง บุคลิกภาพและข้อมูลพื้นฐานของตัวละคร

ฉากหรือสภาพแวดล้อมของตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่ง โดยจะเป็นสถานที่และบรรยากาศที่ตัวละครโลดเล่นไปตามเรื่องราว จากอาจจะเป็นสถานที่จริง ๆ ที่มีอยู่ หรือไปดูไปสัมผัสได้ เช่น จากกรุงเทพมหานคร, จากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จากป่าคำแพงเพชร เป็นต้น หรือจากที่เกิดจากจินตนาการของกวีผู้สร้างเรื่อง เช่น จากป่าหิมพานต์, จากวิมานฉิมพลี, จากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นต้นนอกจากนี้ฉากยังได้มีความหมายเพียงสถานที่เท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงสถานที่, เวลา และสภาพแวดล้อมทุกอย่างที่ปรากฏในเรื่องด้วย

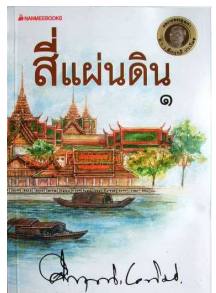

ข้อควรพิจารณา

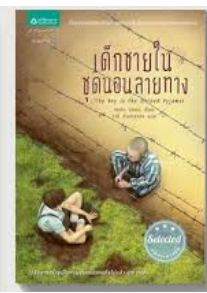
1. ความสอดคล้องของฉากกับเหตุการณ์ในเรื่อง
2. ฉากมีผลต่ออารมณ์ผู้อ่านหรือไม่ มากน้อยเพียงใด
3. ความเหมาะสมและความถูกต้องตามสภาพของสถานที่หรือทางภูมิศาสตร์

ประเภทของฉากและสถานที่

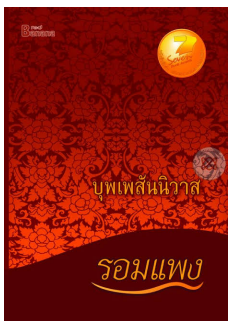
บทความ : กำโหมนิยาย
แฟนตาซีถึงต้องมี
แผนที่ -->

1. ภูมิประเทศ สภาพท้องที่ ทิวทัศน์ การจัดแบ่งสถานที่ เช่น ที่ตั้งของประตู แผนที่อาณาจักร แผนที่โรงเรียน เป็นต้น

2. อาชีพ สถานภาพทางการทำงาน และความเป็นอยู่ประจำวันของตัวละคร

3. เวลาและยุคสมัยที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น ยุคทางประวัติศาสตร์ ฤดูกาลของปี เป็นต้น

4. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของตัวละคร เช่น สภาวะเงื่อนไขทางศาสนา จิตใจ ศีลธรรม สังคม หรือสภาวะอารมณ์

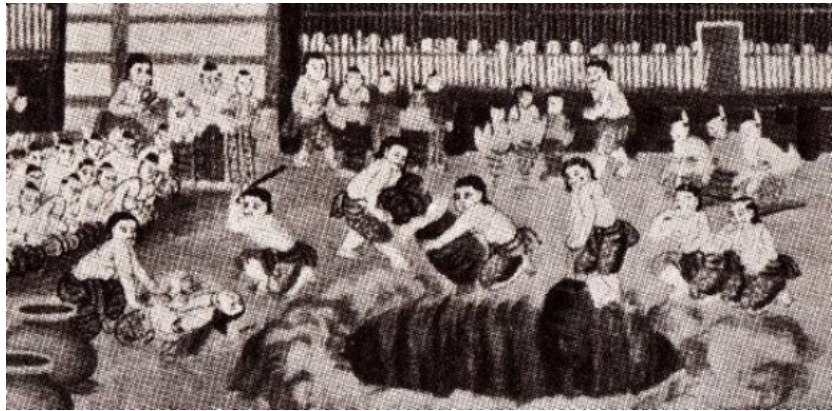
ลีลาการประพันธ์ของ ชาติ กอบจิตติ ในวรรณกรรมเรื่องนี้ที่โดดเด่นอย่างหนึ่ง คือการบรรยายรายละเอียดในแต่ละฉากอย่างละเอียด โดยเฉพาะการบรรยายฉากกับทิวทัศน์ของพื้นที่บรรยายแทบทุกอริยบท การบรรยายรายละเอียดเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้ชัดเจนทั้งภาพ เสียง กลิ่น ผู้ประพันธ์ไม่เพียงบรรยายถึงสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่ยังบรรยายกระทั่งความรู้สึก ห่วงคำนึง และกระแสน้ำที่ไหลเล่นอยู่ในสัมผัสของพืช ดั่งฉากต่อไปนี้

"...นางนี้ก็ชอบดอกไม้ไม่เหมือนกัน ยิ่งดอกพุทธรักษาแดงด้วยละก็เห็นไม่ได้ทีเดียว ไม่รู้เป็นอะไร จะว่าปากก็ไม่ใช่ ไม่เคยเห็นอาละวาดสักที แต่ชักไม่น่าไว้ใจเสียแล้ว นึกยังโงะถึงเปิดนมให้ครูปรัชญา... แล้วมันจะบ้ารึเปลวนี้ ถ้าเกิดบ้ำขึ้นมากูจะทำยังไง เอ้อ พ่อ... เอาห่วงมาทิ้งไว้ให้ข้าฯ... ถ้าไม่มีนางเสียคนหนึ่ง ข้าคงจะบวชให้พ่อไปแล้ว ไม่ต้องมาเป็นทุกขุ่นวายใจอย่างทุกวันนี้ นี่ชื่อเสียงไม่เหลือแล้ว หมดแล้ว...เอามาเมียพอมากำเมียตัวเอง... ไม่มีใครเชื่อเลยสักคนว่าข้าไม่เคยยุ่งกับเมีย พ่อ พ่อรู้ไม่ใช่ไหมว่าข้าไม่เคยยุ่งจริง ๆ แล้วทำไมไม่มีใครยอมเชื่อข้าละ ครูใหญ่ยังไม่ยอมเชื่อเลย นางก็ปากไว้วางใจไปนางละบ้ายข้าฯ ไม่รู้พูดออกมาได้ยังไง น่าอายจริง เอ้อ... ถ้าได้ผู้หญิงคนอื่นเป็นเมียก็คงไม่มีอะไร หรือว่าจะไล่มันไปอยู่ที่อื่นดีวะ..." (คำพิพากษา, 2524 : 47)

การบรรยายอย่างละเอียดกระทั่งลึกลงไปถึงระดับอารมณ์ความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละคร ก่อให้เกิดความเห็นใจตัวละครที่ต้องประสบทุกขเวทนานั้นและได้เข้าไปอยู่ในจักรวาลแห่งความรู้สึกนึกคิดของตัวละครในระดับลึกซึ้ง (intimate) ถึงขีดสุด

การเตรียมงานทั้งหลายนั้นก็เสร็จลงเป็นที่สุด งานเริ่มมีละครนั้นเริ่มขึ้นในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2422 ก่อนถึงวันนั้นหลุมใหญ่ที่ท้ายวังก็ขุดเสร็จแล้ว โรงเจ้าพนักงานก็ปลูกเสร็จแล้ว ก่อนจันทร์และตุ๊กตาดังกล่าวมาจนมากก็ได้ขึ้นไปวางไว้ที่โรงนั้นครบถ้วนแล้ว ที่โรงละครนั้นปีพาทย์และตัวละครก็มาขมุกขมูมกันพร้อมแล้ว คอยแต่เวลาที่จะเสด็จลง

พอได้เวลาพระเจ้าสีป่อและพระนางศุภยาสัตก็เสด็จลงทอดพระเนตรละคร ปีพาทย์ก็โหมโรงเสียงขึงกลองของปีพาทย์พม่าก็ตั้งทักท้อไม่ทั่ว กลมเสียง อื่นๆ มิได้เล็ดลอดเข้ามาถึงพระกรรณของพระเจ้าสีป่อได้ เสียงที่พระนางศุภยาสัตต้องการจะกลบเสียงนั้นก็คือเสียงของคนที่กำลังถูกฆ่าละครที่มาเล่นในวันนั้นพระนางศุภยาสัตสั่งให้หาละครนอก เพราะมีตกลงไปหาส่งเสียงดังได้มาก ถึงแม้ว่าเสียงร้องละครและเสียงปีพาทย์จะดังไม่พอกลบเสียงอื่น เสียงคนหา ก็อาจช่วยได้สักมาก ขณะที่ละครเล่นพระนางก็ได้แต่เร่งให้ปีพาทย์ตีให้ดังขึ้น ตรีสั่งให้คนร้องร้องให้ดังขึ้น ให้เล่นตกลงให้ดังขึ้น และทรงพระสรวลดัง ๆ ชักนำคนดูจำนวนมากนั้นให้อาตตต่อกันไปไม่ขาดระยะ พระนางศุภยาสัตได้ขึ้นเป็นพระมเหสีเพียงไม่กี่สัปดาห์แต่คนทั้งหลายก็รู้แล้วว่าตนไม่อาจขัดพระราชประสงค์ของพระนางได้ เสียงที่โรงละครในวังนั้นจึงดังทักท้อประดุจฟ้าจะถล่มทลาย แต่บางครั้งก็มีเสียงหวีดร้องดังมาแต่ไกล พระเจ้าสีป่อหันพระพักตร์ไปมองทางด้านเสียง พระนางศุภยาสัตก็หันมาสังพระเนตรกับปีพาทย์ ในทันใดนั้นคนกลองก็รวกลอง คนฉาบก็ฉาบ.....

เจ้านายที่ถูกคุมพระองค์มานั้นเป็นเจ้านายฝ่ายหน้า ที่เป็นผู้ใหญ่แล้วก็มี ที่ยังทรงพระเยาว์ไม่ตียงลา ก็มี เป็นเจ้านายฝ่ายในทั้งที่ยังทรงพระเยาว์ตลอดจนถึงที่ทรงพระชราแล้วก็มี เจ้านายชั้นพระเจ้าลูกเธอส่วนมากนั้นทรงพระดำเนินมายังทะเลงอย่างองอาจ แต่ก็ยังมีบางพระองค์ที่ทรงพระดำเนินไม่ได้เสียแล้ว เจ้านายงานต้องนำพระองค์มาแบบครึ่งหามครึ่งลาก เจ้านายองค์เล็ก ๆ ทรงพระดำเนินเกาะพาดูเจ้าจอมมารดา พระเนตรกวาดไปรอบ ๆ เพราะไม่เข้าพระทัยว่ามีอะไรเกิดขึ้น เมื่อได้เวลาราชบัลลังก์เอาด้วยเข้ามิดพระองค์เจ้านายที่จะต้องสำเร็จโทษและมัดตัวคนอื่น ๆ ที่จะถูกประหารไว้ แล้วการสำเร็จโทษ การประหารชีวิตก็เริ่มขึ้น สำหรับเจ้านายฝ่ายหน้านั้นใช้ก่อนจนกันทุกที่พระศอด้านหลังตรงคอต่อ พระมเหสีและเจ้านายฝ่ายในใช้ทุกที่พระศอทางด้านหน้าก็ลูกกระเดือก เจ้าจอมมารดาและคนอื่น ๆ ที่มีเจ้าใช้ดาบหรือใช้มีพลองกระบองสั้นตามแต่เพศมาจะเห็นสนุก การสำเร็จโทษและการประหารชีวิตทำกันไม่ไปโดยมิหยุดยั้ง ท่ามกลางเสียงครวญครางของผู้ที่กำลังจะตายและเสียงหวีดร้องด้วยความสลดของสตรีที่กำลังรอเวลาที่จะต้องถูกประหาร เมื่อร่างกายของเจ้านายพระองค์ใดหนึ่งไปเจ้านายงานก็จะเอาใส่ถุงรวมไว้แล้วโยนลงไปบ่อ คนอื่น ๆ ก็ถูกโยนลงไปโดยมิใส่ถุง บางคนซึ่งมีจำนวนไม่น้อยถูกโยนลงไปทั้งที่ยังกระตักได้และร้องได้ ใครจะตายหรือยังนั้นไม่สำคัญ เพราะในชั้นสุดท้ายหลุมนั้นก็กลบ ใครยังไม่ตายก็ไปตายเอาดาบดนั่นเอง....

เจ้าเมืองพะโคซึ่งถูกประหารคราวนี้ด้วยออกจะตายอย่างประหลาด เพศฆาตเอาดินดำยัดจนมุกยัดปากท่านผู้นี้จนเต็มแล้วต่อขนวนไฟจุดให้หัวระเบิด เด็กเล็ก ๆ ถูกดึงตัวไปจากอ้อมอกแม่แล้วถูกจับสองขาเอาหัวฟาดกับกำแพงวังให้ตาย

1. มุมมองแบบพระเจ้า

Omniscient Point of View

= มุมมองที่ผู้เล่าเรื่อง (narrator) เป็นเหมือนพระเจ้า รู้เห็นเหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในเรื่องและรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทุกตัวได้

2. มุมมองจำกัดโดยบุคคลที่สาม

Limited Omniscient Point of View

= เล่าเรื่องผ่านตัวละครหนึ่งซึ่งการรับรู้ของตัวละครจำกัดแค่ของตัวเอง ไม่ได้รับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่น ใช้สรรพนาม “เขา” “เธอ” “หล่อน” หรือด้วยชื่อของตัวละครนั้นๆ

3. มุมมองโดยบุคคลที่ 1

First Person Point of View

= เล่าเรื่องโดยผ่านมุมมองของตัวละครด้วยสรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น “ผม” “ฉัน” “เรา” การเล่าเรื่องแบบนี้มักจะใช้ในการบอกเล่าความคิดเห็นในใจของตัวละครกับผู้อ่านหรือผู้ชมโดยตรง

4. มุมมองแบบกล่องวิดีโอ

Objective Point of View

= ผู้อ่านจะรับรู้ว่าตัวละครทำอะไร พูดอะไร ที่ไหน กับใครเท่านั้น แต่ไม่ได้ยินเสียงที่อยู่ในใจของตัวละคร รวมไปถึงเบื้องลึกเบื้องหลังของตัวละครด้วย

มุมมอง (Point of View)

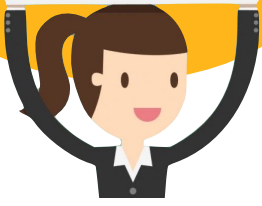
การเลือกมุมมองหรือ point of view เป็นการเลือกอารมณ์ให้เข้ากับเรื่อง มุมมองแต่ละแบบส่งผลกับน้ำเสียงที่ใช้เล่าเรื่อง ลักษณะการให้ข้อมูลกับผู้อ่าน ระยะห่างกับผู้อ่าน และให้อารมณ์กับเรื่องแตกต่างกันด้วย วรรณกรรมหรือนวนิยายเรื่องหนึ่งไม่จำเป็นต้องใช้มุมมองแบบเดียว แต่สามารถใช้แบบต่าง ๆ ผสมผสานกันได้

อ่านเพิ่มเติมได้ที่ -->

บทสนทนา (Dialogue)

บทสนทนา หรือ dialogue คือคำพูดของตัวละครที่ใช้โต้ตอบกันในเรื่อง บทสนทนานับเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องบันเทิงคดีได้ประการหนึ่ง เพราะช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบถึงแนวคิดของผู้แต่ง ทราบถึงบุคลิกลักษณะของตัวละคร ข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร ภูมิหลังและรายละเอียดต่าง ๆ ได้ โดยผู้แต่งไม่ต้องบรรยายหรือพรรณนาความให้ยืดเยื้อ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อมกันด้วย

วัตถุประสงค์ของการเขียนบทสนทนา

1. เพื่อช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายของผู้แต่ง
2. เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่อง ทั้งรูปร่างลักษณะหน้าตาและนิสัยใจคอ โดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ
3. เพื่อช่วยให้มีวิธีการไม่ซ้ำซาก ใช้การบรรยายบ้าง ใช้การสนทนาบ้าง
4. เพื่อสร้างความสมจริง คำพูดที่สมมติว่าเป็นถ้อยคำจริง ๆ ของตัวละครทำให้รู้สึกใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่าคำบรรยายของผู้แต่ง
5. เพื่อทำให้บทประพันธ์น่าอ่าน น่าสนใจและมีชีวิตชีวขึ้น โดยเฉพาะบทสนทนาที่คมคาย มีอารมณ์ขัน หรือพูดได้ถูกต้องตามฐานะของตัวละคร และสมกับบทบาทในตอนนั้น ๆ
6. เพื่อใช้สื่อสารทัศนะ มุมมองชีวิต ตลอดจนข้อคิดต่าง ๆ

ข้อควรพิจารณา

1. บทสนทนาช่วยให้เข้าใจบุคลิกตัวละคร เหตุการณ์ในเรื่อง และการเดินเรื่องเพียงใด
2. ภาษาที่ใช้ในบทสนทนาสอดคล้อง เหมาะสมกับตัวละครและท้องเรื่องหรือไม่

.....ดาอันลงกราบพลอยกับดักแล้วก็เดินหายเข้าห้องไป ไม่พูดจาว่าอะไร ดาอันยังคงนั่งอยู่ที่โต๊ะกินข้าว พลอยก็ยังนั่งอยู่ที่เก้าอี้ สายตาทอดเหม่อมองออกไปข้างหน้า อีกครู่หนึ่งดาอันก็เข้ามาคุกเข่าอยู่ตรงหน้า เอามือโอบหัวเข้าพลอยไว้แล้วพูดว่า "กูหัวของลูก ตั้งแต่เมื่อไป แม่จะต้องทำใจให้แข็งไว้เสมอ ปล่อยให้ใจอ่อนไม่ได้เป็นอันขาด"

"ทำไมอ้อด?" พลอยถามเบา ๆ

"เพราะเรื่องราวที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวเราก็ดี เกิดขึ้นในบ้านเมืองก็ดี จะมีสิ่งหนึ่งที่เราไม่เคยรู้จักเข้ามาแทรกแซง ทำให้เกิดปัญหา เกิดความผิดพลาดของใจเกิดความไม่แน่นอนใจ ถ้าคนใจไม่แข็งแล้วจะอยู่ไม่ได้" ดาอันตอบซ้ำ ๆ เหมือนกับจะพยายามอธิบาย

"แม่ไม่เข้าใจ...อ้อด" พลอยพูดงง ๆ "อะไรจะมาแทรกแซง อะไรจะมาทำให้ต้องผิดพลาดของใจกันแม่แต่ในครอบครัวเรา ซึ่งเคยแต่รักกัน?"

"การเมือง" ดาอันตอบสั้น ๆ แล้วก็เอามืออันเย็นเฉียบของพลอยไปทาบไว้ที่แก้มของตน

"แม่ไม่เข้าใจเลย" พลอยพูดเหมือนกับรำพันกับตัวเองมากกว่าพูดกับคนอื่น "ไม่เข้าใจเลยจริง ๆ เรามีอยู่ด้วยกันไม่กี่คน... อ้อ อ้อ อ้อด ประโ...สี่คนเท่านั้น พี่น้องกัน รักกันมาตลอด กลมเกลียวกันมาแต่ไหนแต่ไร แล้วอยู่ ๆ ก็มีอะไรเกิดขึ้น? มีอะไรเข้ามาทำให้ต้องแตกแยก ถึงกับต้องโกรธกันอย่างไม่เมื่อก็ อ้อดบอกแม่ว่ามีของใหม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ...อ้อดเรียกว่าการเมือง อะไรกันการเมือง? แม่ไม่รู้จัก อ้อดต้องช่วยสอนแม่บ้าง..." พลอยยกมือขึ้นลูบหน้าผากของตนเอง เหมือนกับจะปิดความมืดมนต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป แล้วพูดเบา ๆ ต่อไปว่า "แม่แก่เต็มที อ้อด... แก่เกินไป! ไม่รู้ว่าเขาทำอะไรกันที่ไหน อ้อดต้องคอยบอกแม่ แม่จะได้ทำตัวให้ถูก เล่าให้แม่ฟังทีเกิดว่าการเมืองเป็นอย่างไร เขากำกันอย่างไร?"

"พูดยากเหลือเกินกูนหัวของลูก" ดาอันพูดเบา ๆ เหมือนกับรำพันกับตัวเองเช่นเดียวกัน "ลูกก็ไม่รู้ว่าจะอธิบายอย่างไรถูกเหมือนกัน แต่ก่อนนี้เมืองไทยเราไม่มีการเมือง ทุกคนก็ได้แต่ตั้งหน้าทำงานโดยเฉพาะของตน ใครมีหน้าที่อะไรใครก็ทำไป ความคิดความเห็นที่จะมี ก็มีแต่เพียงในกรอบของการงาน อย่างพี่น้องนั้น แต่ก่อนถ้าจะนึกอะไรก็นึกถึงเรื่องทหาร พี่น้องก็นึกถึงเรื่องกฎหมาย ทั้งสองคนไม่มีวันที่จะขัดกันได้ เพราะทางที่จะใช้ความคิดเห็นนั้นไปคนละแนวกัน แต่เดี๋ยวนี้ทั้งพี่น้องและพี่อื่น มีทางที่จะใช้ความคิดเห็นกว้างขวางกว่าแต่ก่อนมาก คือ ใช้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองได้ เมื่อทั้งสองคนใช้ความคิดเห็นในเรื่องเดียวกันมิใช่คนละแนวอย่างแต่ก่อน ถ้าความคิดเห็นตรงกันก็ดี ถ้าไม่ตรงกันก็เกิดเรื่องอย่างที่ไม่ได้เห็นแล้ว ถ้าจะให้ลูกบอกให้รวดเร็วได้ความว่าการเมืองคืออะไร ลูกก็บอกไม่ได้เพราะการเมืองเป็นของกว้างขวางเสียเกินที่จะรวดเร็วให้เข้ามาอยู่ในขอบของถ้อยคำเพียงสองสามคำได้ ลูกบอกได้แต่ถ้าจะพูดในทางดี การเมืองก็ทำให้คนได้มีความคิดความเห็นกว้างขวาง ทำให้คนได้มีจิตใจสูง มีมานะมากขึ้น อดทนต่อความทุกข์ และเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทางที่ตนเห็นว่าถูก การเมืองจะทำให้คนได้พอใจว่า ตนได้เกิดมาแล้วไม่เสียชาติเกิด ทำให้รู้สึกว่าได้เกิดมาเป็นคนโดยสมบูรณ์ เป็นนายตัวเอง บังคับตัวเอง ไม่มีเจ้านายอื่นมาคอยบังคับ มองทางด้านดี การเมืองก็เป็นของที่ดีหนักดีหนา แต่ถ้าจะมองทางแง่ร้าย การเมืองก็น่ากลัวอยู่ เพราะทำให้คนต้องบราฆ่าฟันกัน ทำให้พ่อทะเลาะกับลูก พี่วิวาห์กับเมีย พี่ทะเลาะกับน้อง การเมืองทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างคนกับคน อาจทำให้เกิดบาดหมาง อาชญากรรมกันไปตลอดชีวิต บางเวลาการเมืองก็หามิตรให้ได้มาก แต่บางครั้ง การเมืองก็อาจทำให้เราต้องเสียมิตรไปจนหมด ตลอดจนทำให้ต้องเสียทรัพย์สินสมบัติ ติดคุกติดตะราง และเสียแม่แต่ชีวิต"

"ก็เมื่อรู้แล้วว่าไม่ดีแล้วเข้าไปทำไมใส่บ้านใส่เมืองทำไม?" พลอยถามอย่างสงสัย

"ถึงคราวที่จะมาบันทึกมาของมันเป็นเอง ไม่มีใครหาและไม่มีใครห้ามได้" ตอบแล้วก็ถอนใจใหญ่ "บ้านเมืองก็เหมือนกับคน ต้องเปลี่ยนแปลงไป ถ้าการเมืองไม่มาถึงวันนี้ ก็จะต้องมาถึงในวันอื่นให้จงได้ ลูกเป็นห่วงอยู่แต่ว่าในระยะเวลามาถึงใหม่ ๆ นี้ จะต้องพากันลำบากไปเสียหลายคนเท่านั้นเอง"

(สี่แผ่นดิน : ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช)

บทสนทนาสะท้อนนิสัยของตัวละคร

1. แม่พลอย .....
2. ดาอัน .....

ประเด็นการสนทนา

.....
.....

เนื้อหา

พิจารณาเนื้อหาว่าให้
ความสนุกสนานมากน้อย
เพียงใด มีความน่าสนใจ
หรือเสนอมุมมองการเล่า
เรื่องแปลกใหม่หรือไม่

วรรณศิลป์

พิจารณาการใช้ถ้อยคำสำนวน
ที่ก่อให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจโดย
การใช้ภาพพจน์ต่างๆ เช่น อุปมา
อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ อดีพจน์
บุคลลวัต สัทพจน์ ไวยากรณ์
การเล่นคำ - เล่นเสียง การสรรคำ
 เป็นต้น

คุณค่าที่ได้รับ

สังคม

พิจารณาการถ่ายทอดชีวิต
ความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม
ของสังคมในสมัยนั้นๆ เช่น อาวุธ
การสร้างบ้านเรือน การประดับเรือน
 เป็นต้น

**รางวัล
วรรณกรรม**

- รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) S.E.A. Write Award
- รางวัลนราธิป
- รางวัลศรีบูรพา
- รางวัลแมกไซไซ
- รางวัลเวเน่แก้ว
- รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด
- รางวัลเชว่นบุ๊คส์
- รางวัลหม่อมหลวงบุญเหลือฯ
- รางวัลพานแว่นฟ้า
- รางวัลสุภาวดี เทวกุลฯ
- รางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

